

WHEELER, Max W. (2007): *Morfologia i fonologia catalana i romànica: estudis diacrònics*. Presentació de Manuel Pérez Saldanya. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 240 p. (Biblioteca Sanchis Guarner).

Max W. Wheeler no necessita presentació en el món de la catalanística. La seva dedicació a l'estudi, sincrònic i diacrònic, de la fonologia i la morfologia del català i d'altres llengües romàniques és ben coneguda també en l'àmbit de la romanística i en el terreny de la lingüística teòrica. I és que Wheeler ha sabut combinar, de manera notable, l'estudi de la llengua catalana amb l'estudi d'altres llengües romàniques (*vid.*, per exemple, Wheeler 1997a, b); l'estudi filològic, en el sentit més tradicional, amb l'estudi lingüístic, en el sentit més modern (*vid.*, per exemple, Wheeler 1979, 2005b); la descripció lingüística amb l'anàlisi lingüística (*vid.*, per exemple, Wheeler 2002, 2005a), i l'estudi d'aspectes històrics amb la perspectiva sincrònica (*vid.*, per exemple, Wheeler 1996, 2005b: § 8.6). La col·lecció d'articles que recull el volum *Morfologia i fonologia catalana i romànica: estudis diacrònics* és una prova

10. El Dr Joan Veny m'informa que «delfí», encara que no figuri al DIEC, com a variant de «dofí», és un mot ben català (< llat. *delphinus*) que compta amb una profusa documentació antiga, començant per Ramon Llull.

feuant de la trajectòria professional d'aquest estudiós de la llengua i del llenguatge a partir de la recerca que ha dut a terme en l'àmbit diacrònic des de la dècada de 1980.

El llibre comença amb una breu «Presentació» a càrrec de Manuel Pérez Saldanya (9-11), en què s'introdueix la figura del prestigiós catalanista anglès –en l'actualitat catedràtic emèrit a la Universitat de Sussex– i es justifica l'aplec d'articles que conté el volum. Segueix una «Introducció» de l'autor (cap. I), en què es presenta succintament cadascun dels nou treballs que componen el volum. El cos principal del llibre està format per aquests nou treballs (cap. II-X): els vuit primers, publicats prèviament bé en català bé en anglès o castellà i ara traduïts per l'autor al català, tracten de morfologia històrica; el darrer, inèdit, tracta de fonologia històrica. Tanca el llibre el capítol que, encertadament, aplega totes les «Referències bibliogràfiques» en un sol punt (cap. XI), evitant així repeticions innecessàries al final dels capítols precedents.

El nexa temàtic entre els articles compilats, que dóna unitat al volum, és l'estudi del canvi lingüístic a partir de l'evolució del català, la qual s'emmarca en el curs de la història de les llengües romàniques. El nucli de l'obra explora l'evolució dels paradigmes verbals des de la perspectiva del cognitivisme i la morfologia natural (cap. II-VIII). Aquests capítols de morfologia es complementen amb una disquisició sobre els trets comuns i diferencials de la morfologia nominal i verbal dels dialectes catalans respecte dels que presenten les llengües romàniques veïnes (cap. IX). S'hi afegeix, per acabar, un article de fonologia històrica com a testimoniatge del treball més recent que l'autor ha dut a terme en el marc de la teoria de l'optimitat (cap. X), model en què també ha enquadrat el seu darrer llibre sobre la fonologia –sincrònica– del català (cfr. Wheeler 2005b). És, per tant, bàsicament un llibre sobre la morfologia flexiva històrica del català, amb un suplement de fonologia històrica. Les dates de les publicacions originals dels articles també delaten el sobreafegit final: els nou articles sobre morfologia van ser publicats entre els anys 1980 i 1996, mentre que l'article sobre fonologia ha estat escrit especialment per al present volum deu anys més tard (tot i que desenvolupa idees embrionàries de Wheeler 1998). Amb tot, hi ha un altre aspecte, de tipus formal, que confereix unitat a l'obra: l'autor, amb la finesa que caracteritza tot el seu treball, ha revisat acuradament els articles, afegint aclariments i remissions entre capítols i suprimint els punts de les publicacions originals que ara, en la publicació conjunta, resultarien repetitius.

Dins la sèrie d'articles sobre la morfologia verbal del català (cap. II-VIII), els capítols II-V coincideixen a oferir principis cognitius o psicològics per explicar determinats canvis flexionals, mentre que el capítol VI introdueix una nova aproximació basada en els supòsits de la gramàtica natural, que s'explora també en els dos capítols següents.

El capítol segon, «L'analogia i el reemplaçament dels afixos flexionals» (p. 19-29), publicat en anglès el 1980 en un volum d'actes (cfr. Wheeler 1980), se centra en l'evolució de les terminacions flectives dels temps de present (indicatiu, subjuntiu i imperatiu) des de les formes pròpies del 1500 fins a les del català normatiu estàndard (oriental i central) actual. Estudia el grau d'incidència i d'interacció de diferents principis psicològics i funcionals quan un sistema verbal s'estabilitza després d'una forta erosió fònica evolutiva. Més concretament, estudia els efectes, d'una banda, de l'anomenat *universat de Humboldt*, d'acord amb el qual una sola forma ha de correspondre a un sol significat, i, de l'altra, dels *principis d'economia*, que faciliten la producció, la percepció i l'adquisició (cfr., entre altres, Kiparsky 1974 i Koefoed 1974). Els efectes contradictoris d'aquests quatre principis, que per una banda defugen l'ambigüitat i per l'altra afavoreixen el sincretisme, eviten l'aparició de sistemes flectius humboldtians biunívocs i, alhora, provoquen divergència –o variació– lingüística, atès que les llengües –i els dialectes que les plasmen– troben camins diferents per estabilitzar els sistemes. El capítol tercer («Analogia i psicologia: el desenvolupament de la morfologia verbal balear», p. 31-53), publicat en anglès el 1986 en uns quaderns de lingüística (cfr. Wheeler 1986) i en versió catalana abreujada el 1985 en les actes d'un congrés (cfr. Wheeler 1985a), així com el capítol quart («La conjugació valenciana: geografia, diacronia i psicologia», p. 55-85), publicat en segona edició corregida el 1992 en una miscel·lània (cfr. Wheeler 1992), segueixen la línia d'anàlisi anterior a partir de l'estudi d'altres formes verbals dialectals dels temps de present. El capítol dedicat al valencià (cap. 4), més

extens que els anteriors, inclou també observacions sobre altres formes verbals. El cinquè capítol («Sincretisme entre categories modals i canvi desinencial en el verb romànic», p. 87-100), publicat el 1985 en castellà dins un volum d'actes (cfr. Wheeler 1985b), estén el mètode i els punts de vista aplicats al català en els capítols precedents a altres llengües romàniques, centrant-se en les terminacions de la primera i segona persona del plural dels temps de present. La cronologia d'aquests quatre treballs és indicativa de l'aprofundiment progressiu de l'autor en el tema esmentat: el primer, de 1980, sobre el català estàndard oriental central; el segon, de 1986 i versió ampliada del que aparegué el 1985 (cfr. Wheeler 1985a), sobre el balear; el tercer, de 1992 però publicat per primera vegada el 1984, sobre el valencià, i el darrer, de 1985 (cfr. Wheeler 1985b), sobre distintes llengües romàniques. La importància de la cronologia per a entendre millor la progressió de l'autor fa que s'hagi de lamentar que la nota bibliogràfica del quart capítol (p. 55) no inclogui l'any de publicació de la primera edició de l'article: el 1984.

El sisè capítol, «El canvi flexional: els verbs en el català nord-occidental» (p. 101-138), publicat el 1993 en anglès en una miscel·lània (cfr. Wheeler 1993a), amplia la base empírica i teòrica dels estudis anteriors: s'analitza el sistema verbal del català nord-occidental i s'enquadra l'anàlisi dins els supòsits de la morfologia natural (cfr. Dressler 1985a, b, 1987; Mayerthaler 1987; Wurzel 1987), ben coneguts i escampats dins la lingüística catalana a partir, primer, d'articles concrets de Wheeler –com els que constitueixen els capítols sisè, setè i vuitè d'aquest volum– i, després, pel llibre de Manuel Pérez Saldanya (cfr. Pérez Saldanya 1998). La morfologia natural afegeix a l'universal de Humboldt el concepte d'*iconicitat d'estructura*, segons el qual les categories més bàsiques s'expressen amb formes més simples i les categories més complexes amb formes més complexes, i també conceptes relatius a la *uniformitat* i la *transparència* de les formes. A més, però, de la «naturalitat independent del sistema, o naturalitat universal», que depèn dels factors de marcatge acabats d'esmentar, cal tenir en compte la «naturalitat dependent del sistema», que es manifesta d'acord amb les propietats gramaticals de cada sistema lingüístic: el *principi de congruència del sistema*, per exemple, afavoreix els paradigmes organitzats de manera uniforme i sistemàtica d'acord amb els paràmetres morfològics d'una llengua, i el d'*estabilitat de les classes flexionals* afavoreix la supervivència de les estructures predominants en un sistema; són paràmetres que vetllen per mantenir el sistema heretat malgrat el caràcter innatural d'alguns aspectes. Els efectes de la naturalitat dependent del sistema i les seqüeles de l'erosió fònica evolutiva ajuden, per tant, a explicar la poca naturalitat de les llengües en punts concrets del sistema. El capítol sisè presenta extensament els supòsits de la morfologia natural i se centra en la discussió sobre l'adequació o no de la jerarquia universal entre els principis de naturalitat independent del sistema i els principis de naturalitat dependent del sistema, que proposen Mayerthaler (1987) i Wurzel (1987), a partir de l'anàlisi del ric sistema verbal del català nord-occidental. Wheeler arriba a la conclusió que la jerarquia proposada per Mayerthaler i Wurzel és inexacta i en proposa una modificació, que també defensa en els dos capítols següents; així mateix proposa un principi nou, independent del sistema, de morfologia natural: el *principi d'adhesió dels morfoms buits* (p. 131), «que reflecteix la perspectiva que un “morf buit” és un concepte cognitivament inacceptable» (p. 16). En aquest sentit, suggereix que l'element velar /g/ (amb al·lomorfes /eg/, /ig/ i /k/ en alguns dialectes), que s'ha estès amb tanta fortuna als dialectes catalans, no pot ser un «morf buit», com proposà DeCesaris (1988), sinó que s'ha reanalitzat com a (part de) certes categories morfosintàctiques. En l'actualitat, la naturalesa –des del punt de vista sincrònic– d'aquest element velar continua essent un tema controvertit en la bibliografia, amb defensors d'aquest element com a marcadors de subclasse verbal (cfr. Viaplana 1986, 1992), amb defensors d'aquest element com a part del radical (cfr. Mascaró 1986, Wheeler 2002) i amb defensors d'aquest element com a reforçador de categories ja existents (cfr. Wheeler en aquest treball i Pérez Saldanya 1998). Treballs recents (cfr. Perea 2003, Viaplana 2005, Querol 2006) i en curs (cfr. Querol en preparació) afortunadament aporten dades actualitzades i explicacions alternatives o complementàries a les anteriors.

El capítol setè, amb el títol desafiant de «La primera persona del present d'indicatiu, pot haver-hi més a dir-ne?» (p. 139-152), publicat en català el 1996 en una miscel·lània (cfr. Wheeler 1996), se

centra en l'estudi d'una sola forma verbal, però ben controvertida. Encara que el títol suggereix que sembli que no es pugui dir res de nou sobre l'evolució de les primeres persones del singular del present d'indicatiu, l'autor afegeix una nova perspectiva «natural» a aquest punt de la història del català tan discutit en la bibliografia, i intenta de respondre algunes de les preguntes que suscita l'evolució divergent de les primeres persones en els dialectes del català. Així, posem per cas, es pregunta per què són justament les primeres persones del singular (més marcades) del present d'indicatiu les que han evolucionat i de manera poc natural (amb terminació zero, per exemple, en el català insular): la importància psicolingüística d'aquestes formes verbals –conclou Wheeler, contra Mayerthaler i Wurzel– fa que una violació contraicònica del principi de la iconicitat d'estructura provoqui una reestructuració amb més intensitat que no pas una violació del principi de congruència del sistema. En els darrers anys, l'estudi, diacrònic i sincrònic, d'aquestes primeres persones del singular ha continuat intrigant i excitant els estudiosos, tal com demostra, per exemple, l'apartat que el mateix Wheeler dedica en el seu darrer llibre de fonologia a l'anàlisi *òptima* de les primeres persones del balear (cfr. Wheeler 2005b: § 8.6), basat en els resultats obtinguts a Lloret (2004) des del punt de vista de la uniformitat paradigmàtica. I encara dins el marc de la teoria de l'optimitat, Pons (2007: § 11.2) presenta una anàlisi alternativa, més clàssica, basada en el concepte del contrast paradigmàtic (cfr. Pérez Saldanya 1998: § 8).

L'últim capítol dedicat a l'anàlisi de la flexió verbal és el vuitè, «Sobre la jerarquia dels principis de naturalitat en la morfologia flexional» (p. 153-173), publicat en anglès el 1993 en una revista especialitzada (cfr. Wheeler 1993b). El treball resumeix les crítiques i les modificacions que l'autor havia fet en els treballs anteriors a la jerarquia de principis proposada per Mayerthaler i Wurzel, tot il·lustrant-ho amb exemples del català i d'altres llengües romàniques. Hi formula també un altre principi nou, independent del sistema, de naturalitat morfològica, el qual es basa en alguns dels universals de Greenberg (1996): el *principi de marcatge en el sincretisme* (p. 171), que recull la preferència per neutralitzar en els contextos, en les categories, més marcats. S'explica així, per exemple, que en algunes varietats romàniques el subjuntiu i l'indicatiu s'hagin igualat en el context de la primera i segona persones del singular (més marcades) i no en el context de la tercera persona del singular (menys marcada); v. *gr.*, en català valencià, *cante* (primera persona, indicatiu i subjuntiu) i *cantes* (segona persona, indicatiu i subjuntiu), però *cante* (tercera persona, indicatiu) vs. *canta* (tercera persona, subjuntiu), o en occità llemosí, *chante* (primera persona, indicatiu i subjuntiu) i *chantas* (segona persona, indicatiu i subjuntiu), però *chante* (tercera persona, indicatiu) vs. *chanta* (tercera persona, subjuntiu).

Malgrat el temps transcorregut des de la primera publicació dels articles de morfologia anteriors, Wheeler afirma en la «Introducció» (cap. I) que «[a]mb la perspectiva de 2005 no canviariem res de la interpretació de les dades i de la seva evolució. Allò que introduiríem de nou seria la possibilitat d'integrar la teoria de morfologia històrica que vam desenrotllar amb les idees lingüístiques que formen part de la Teoria de l'Optimitat» (p. 16). Les explicacions que ofereix sobre el canvi morfològic són, per tant, vigents –segons l'autor–, però en deixa la formalització en models més recents «per tot un altre projecte d'investigació» (p. 17). Wheeler oferirà un tast de l'aplicació d'aquesta nova teoria a l'estudi diacrònic en el camp de la fonologia en el capítol desè.

El capítol novè, «La unitat de la llengua catalana: les formes» (p. 175-187), tanca la part de morfologia. L'article va ser publicat en català el 1989 en un llibre blanc sobre la unitat de la llengua catalana (cfr. Wheeler 1989). No és tan tècnic com els anteriors, sinó que és, més aviat, de caràcter divulgatiu, perquè va ser pensat –segons precisa l'autor– «per a recordar que, malgrat les diferències morfològiques importants entre les varietats actuals del català, aquestes demostren una unitat fonamental enfront de les llengües circumdants» (p. 13); una afirmació també vigent que encara ara cal reivindicar en alguns cercles.

El capítol desè, l'únic sobre fonologia: «La síncope i l'apòcope en la història del català: una aproximació des de l'Optimitat» (p. 189-221), es publica per primera vegada en aquest volum i, d'acord amb la nota bibliogràfica que ens ofereix l'autor (p. 189), desenvolupa els continguts de la secció 3 de l'article «Fonètica històrica i teoria fonològica» publicat dins un volum d'actes el 1998 (cfr. Wheeler

1998). Hi ha una versió en anglès d'aquest article («Syncope and apocope in the history of Catalan: an Optimality Theory approach») accessible al web del *Rutgers Optimality Archive* (ROA), <http://roa.rutgers.edu>, document número 907. El treball analitza l'evolució fonològica de la pèrdua de les vocals posttòniques en el període preliterari del català (i no «prehistòric», com apareix, per error obvi, a la p. 17), des de la perspectiva de la teoria de l'optimitat. En aquest marc, que l'autor ha explorat àmpliament a *The phonology of Catalan* (cfr. Wheeler 2005b), interpreta la síncope com el resultat d'afavorir la creació de peus trocaics per sobre de l'aparició de peus dactílics, i l'apòcope de la vocal neutra com el resultat de propiciar la no-realització de la vocal amb menys contingut fonològic i, per tant, més indistinta –o més propícia a no ser percebuda (cfr. Steriade 1995). Ambdós fenòmens, doncs, transgredeixen restriccions de fidelitat respecte de la forma original, les quals en teoria de l'optimitat penalitzen l'alteració de la forma bàsica (per la pèrdua de vocals, en aquest cas), però ho fan per beneficis de marcatge estructural (creació de peus trocaics) i segmental (elisió de vocal neutra). Cal assenyalar que la interpretació que proposa Wheeler depèn de l'acceptació de formes fonètiques intermèdies no atestades –anteriori a les formes catalanes atestades amb evolucions diferents per al vocalisme oriental i occidental–, amb reducció vocàlica de totes les vocals posttòniques no baixes a vocal neutra (tal com es proposa també a Duarte i Alsina 1984: 108); v. gr., GATTO > **[gatə] > *gat*, CAMERA > **[kamərə] > *cambra* o LEPORE > **[ʎebərə] > *llebre* (p. 196) (Wheeler marca amb asterisc doble aquestes formes fonètiques intermèdies reduïdes no atestades). La qüestió de l'elisió de determinades vocals també es tracta, encara que marginalment, al treball de Lloret i Jiménez (2008) dins el mateix quadre teòric, sense que l'elisió es faci dependre de la reducció massiva –i controvertida– prèvia a vocal neutra. Una altra qüestió discutida a bastament en l'article de Wheeler és la interacció de la síncope amb l'apòcope, que mostren resultats inconsistents en estudis anteriors (tal com detectaren per primera vegada Duarte i Alsina 1984), i s'esbossen hipòtesis històriques no verificables, que tanmateix han d'il·luminar el camí de la creació d'una teoria de morfologia històrica que permeti formalitzar els processos diacrònics a partir de l'establiment de condicions generals falsables.

Per acabar cal esmentar que en l'edició del volum hi ha pocs errors, encara que algun és ben notori, com ara el símbol que apareix en la paraula «reemplaçament» del títol del segon capítol (p. 19) per la nostra –exalçada– ce trencada. Un quadre no ha quedat reproduït amb pulcritud: el (3) de la p. 23, ni la fitxa bibliogràfica de Gulsoy (1993) (p. 227). Així mateix, cal destacar que, tot i la reunió de les referències bibliogràfiques al capítol XI, es detecten molt pocs errors bibliogràfics; v. gr., la referència a «Mayerthaler (1986: 52)» (p. 105) ha de ser de l'any 1987, segons consta en la bibliografia final (cfr. p. 229), o la referència a «Dressler, 1985» (p. 102) –on, posats a esmentar menuderies, també sobra la coma–, apareix desglossada com a Dressler (1985a) i (1985b) en el capítol final (cfr. p. 226). Petits errors que no desmereixen, en absolut, el volum, ni la feina de presentar, editadament, aquesta col·lecció d'articles.

En resum, el resultat de l'aplec és una obra actual i cabdal per a l'estudi de la lingüística catalana, destinada a iniciats, a filòlegs i lingüistes, amb l'excepció de l'esmentat capítol IX. La lectura de capítols selectes ha de permetre al lector versat en l'estudi de qüestions de morfologia i fonologia, diacròniques o sincròniques, l'aprofundiment en aspectes concrets. La lectura ordenada dels capítols ha de permetre al lector, neòfit en alguns temes o experimentat, fer un recorregut teòric a través de l'estudi de la morfologia i la fonologia històriques del català, des del model generativista al cognitivisme i la gramàtica natural i a la teoria de l'optimitat.

La vigència i la rellevància dels treballs compilats així com la procedència diversa dels articles i l'accés limitat d'algun del material original fan que sigui tot un encert de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana la publicació conjunta dels articles, iniciativa que serveix alhora –en mots de Pérez Saldaya– de «testimoniatge de gratitud i reconeixement envers un dels catalanistes estrangers més lúcids de les darreres dècades» (p. 11).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- DECESARIS, Janet Ann (1988): «Regular verb inflection in Catalan». Tesi doctoral, Indiana University.
- DRESSLER, Wolfgang U. (1985a): «On the predictiveness of Natural Morphology». *Journal of Linguistics*, 21: 321-337.
- (1985b): «Typological aspects of Natural Morphology». *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 35: 51-70.
- (1987): «Introduction». DRESSLER, Wolfgang U. (ed.): *Leitmotifs in Natural Morphology*. Amsterdam: Benjamins, p. 3-22.
- DUARTE I MONTSERRAT, Carles / ALSINA I KEITH, Àlex (1984): *Gramàtica històrica del català*. Vol. 1. Barcelona: Curial.
- GREENBERG, Joseph H. (1996): «Some universals of grammar with particular reference to the order of meaningful elements». GREENBERG, Joseph H. (ed.): *Universals of language*. 2a edició. Cambridge, Mass.: The MIT Press, p. 73-113.
- KIPARSKY, Paul (1974): «Remarks on analogical change». ANDERSON, John / JONES, Charles (ed.): *Historical linguistics*. Vol. 2. Amsterdam: North Holland, p. 257-275.
- KOEFOED, Geert (1974): «On formal and functional explanation: some notes on Kiparsky's 'Explanation in phonology'». ANDERSON, John / JONES, Charles (ed.): *Historical linguistics*, Vol. 2. Amsterdam: North Holland, p. 276-293.
- LLORET, Maria-Rosa (2004): «The phonological role of paradigms: the case of insular Catalan». AUGER, Julie / CLEMENTS, Clancy / VANCE, Barbara (ed.): *Contemporary approaches to Romance Linguistics*. Amsterdam: Benjamins, p. 275-297. [<http://roa.tutgers.edu>, núm. 646]
- LLORET, Maria-Rosa / JIMÉNEZ, Jesús (2008): «Marcatge posicional i prominència en el vocalisme àton». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 45: 55-91. [<http://www.uv.es/foncat>, núm. 21]
- MASCARÓ, Joan (1986): *Morfologia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- MAYERTHALER, Willi (1987): «System-independent morphological naturalness». DRESSLER, Wolfgang U. (ed.): *Leitmotifs in Natural Morphology*. Amsterdam: Benjamins, p. 25-58.
- PEREA, Maria Pilar (2003): «La tendència expansiva del segment velar dels verbs de la segona conjugació en els dialectes catalans». SÁNCHEZ MIRET, Fernando (ed.): *Actas del XXIII Congreso Internacional de Lingüística y Filología Románica*. Tübingen: Niemeyer, p. 403-417.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel (1998): *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*. València: Servei de Publicacions, Universitat de València.
- PONS I MOLL, Clàudia (2007): *La teoria de l'optimitat. Una introducció aplicada al català de les Illes Balears*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- QUEROL, Laia (2006): «Els increments de l'arrel verbal en català i altres llengües romàniques». Comunicació presentada al XIV Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Budapest, 4-9 de setembre de 2006. (Apareixerà publicada a les actes del congrés.)
- (en preparació): «Condicionaments morfològics dels fenòmens fonològics en la morfologia flexiva del català». Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.
- STERIADE, Donca (1995): «Positional neutralization». Ms., Departament de Lingüística, UCLA. [<http://www.linguistics.ucla.edu/people/steriade/papers/PositionalNeutralization.pdf>]
- VIAPLANA, Joaquim (1986): «Morfologia flexiva i flexió verbal catalana». *Llengua & Literatura*, 1: 385-403.
- (1992): «La flexió verbal regular del valencià». FERRANDO, Antoni (ed.): *Miscel·lània Sanchis Guarner*. Vol. 3, 2a ed. corregida. València: Universitat de València; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 391-423. (1a edició: CASANOVAS, Emili (ed.): *Miscel·lània Sanchis Guarner, 1. Estudis en memòria del professor Manuel Sanchis Guarner: Estudis de llengua i literatura catalanes*. València: Universitat de València, 1984, p. 391-407.)

- VIAPLANA, Joaquim (2005): «Velar verbs and verbal classes in Catalan». LLORET, Maria-Rosa i Jesús JIMÉNEZ (ed.): *Catalan Journal of Linguistics*, 4 (Special Issue: Morphology in Phonology): 225-247.
- WHEELER, Max W. (1979): *Phonology of Catalan*. Oxford: Blackwell.
- (1980): «Analogy and inflexional affix replacement». TRAUOGOTT, Elizabeth C. et al. (ed.): *Papers from the 4th International Conference on Historical Linguistics*. Amsterdam: Benjamins, p. 273-283.
 - (1985a): «Analogia i psicologia: el desenvolupament de la morfologia verbal balear». MOLL, Aina (ed.): *Actes del XVI Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques (Palma de Mallorca, 7-12 d'abril de 1980)*. Vol. 2. Palma de Mallorca: Moll, p. 557-566.
 - (1985b): «Sincretismo entre categorías modales y cambio desinencial en el verbo románico». *Linguistique comparée et typologie des langues romanes. Actes du XVIIème Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes (Aix-en-Provence, 29 août-3 septembre 1983)*. Vol. 2. Aix-en-Provence: Publications Université de Provence, p. 451-460.
 - (1986): «Analogy and psychology: morphological change in Balearic Catalan». *Sheffield Working Papers in Language and Linguistics*, 3: 1-16.
 - (1989): «Les formes». TAVANI, Giuseppe et al. (ed.): *Llibre blanc sobre la unitat de la llengua catalana*. Barcelona: Barcino, p. 119-128
 - (1992): «La conjugació valenciana: geografia, diacronia i psicologia». FERRANDO, Antoni (ed.): *Miscel·lània Sanchis Guarnier*, vol. 3, 2a ed. corregida. València: Universitat de València; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 425-458. (1a edició: CASANOVAS, Emili (ed.): *Miscel·lània Sanchis Guarnier, 1. Estudis en memòria del professor Manuel Sanchis Guarnier: Estudis de llengua i literatura catalanes*. València: Universitat de València, 1984, p. 409-419.)
 - (1993a): «Changing inflection: verbs in North West Catalan». MACKENZIE, David / MICHAEL, Ian (ed.): *Hispanic Linguistics in honour of F. W. Hodcroft*. Oxford: Dolphin, p. 171-206.
 - (1993b): «On the hierarchy of naturalness principles in inflectional morphology». *Journal of Linguistics*, 29: 95-111.
 - (1996): «La primera persona del present d'indicatiu, pot haver-hi més a dir-ne?». *Estudis de lingüística i filologia oferts a Antoni M. Badia i Margarit*, Vol. 2. Barcelona: Departament de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 411-425.
 - (1997a): «Catalan». HARRIS, Martin / VINCENT, Nigel (ed.): *The Romance Languages*. London: Routledge, p. 170-208.
 - (1997b): «Occitan». HARRIS, Martin / VINCENT, Nigel (ed.): *The Romance Languages*. London: Routledge, p. 246-278.
 - (1998): «Fonètica històrica i teoria fonològica». MAS i VIVES, Joan / MIRALLES i MONTSERRAT, Joan / ROSSELLÓ BOVER, Pere (ed.): *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de llengua i Literatura catalanes, Palma (Mallorca), 8-12 de setembre de 1997*. Vol. 1. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 299-337.
 - (2002): «Flexió verbal irregular i verbs defectius». SOLÀ, Joan / LLORET, Maria-Rosa / MASCARÓ, Joan / PÉREZ SALDANYA, Manuel (dir.): *Gramàtica del català contemporani*. Vol. 1. Barcelona: Empúries, p. 647-729.
 - (2005a): «Cluster reduction: deletion or coalescence?». LLORET, Maria-Rosa / JIMÉNEZ, Jesús (ed.): *Catalan Journal of Linguistics*, 4 (Special Issue: Morphology in Phonology): 57-82.
 - (2005b): *The phonology of Catalan*. Oxford: Oxford University Press.
- WURZEL, Wolfgang U. 1987 «System-dependent morphological naturalness in inflection». DRESSLER, Wolfgang U. (ed.): *Leitmotifs in Natural Morphology*. Amsterdam: Benjamins, p. 59-96.